

VSNU, juni 2016

Academici op de arbeids- markt

Rapport
Aansluiting arbeidsmarkt

| INHOUD |

INLEIDING 	3
BEELD VAN DE WO-SECTOR 	4
<i>Nationale alumni enquête 2015</i>	4
<i>Belangrijkste resultaten</i>	4
Werk op eigen niveau en in eigen opleidingsrichting	5
Tijdelijke en vaste dienstverbanden.....	6
Beloning wo-afgestudeerden.....	7
<i>Beroepsbevolking als geheel</i>	7
<i>Wo en hbo vergeleken</i>	8
Werkloosheid daalt voor alle hoogopgeleiden	9
Salarisstijging ook voor hbo-afgestudeerden zichtbaar	9
Directe aansluiting op eerste baan beter bij hbo, wo betere basis voor verdere ontwikkeling	9
<i>De wo-sector vanuit internationaal perspectief</i>	10
VERSCHILLEN BINNEN DE WO-SECTOR 	13
<i>Employability van pas afgestudeerden</i>	13
<i>Zoekduur naar eerste baan</i>	14
<i>Wat voor baan vinden wo-afgestudeerden?</i>	15
Werk op eigen niveau en in eigen opleidingsrichting	15
Beloning wo-afgestudeerden.....	16
Tijdelijke en vaste dienstverbanden.....	17
<i>Tevredenheid</i>	17
PROGNOSES EN DE ARBEIDSMARKT VAN DE TOEKOMST 	20
<i>Stijgende vraag naar wo-afgestudeerden tot 2020</i>	20
Algemene prognose arbeidsmarkt	20
Vraag en aanbod WO opgeleiden	20
Verschillen tussen sectoren blijven bestaan	21
<i>Langere termijn</i>	21
Trends in de arbeidsmarkt voor wo-afgestudeerden.....	22
Vaardigheden van de toekomst	23
STATISTISCHE BIJLAGE 	25
<i>Opzet</i>	25
<i>Uitkomsten</i>	26
<i>Bachelors</i>	26
<i>Gehanteerde definities/classificaties</i>	27
REFERENTIES 	29

| INLEIDING |

De kansen op werk voor wo-opgeleiden krijgen recent veel aandacht van pers en politiek. Naar aanleiding van de uitzending van tv-programma De Monitor op 7 februari¹ kwam de informatie over de kansen op werk, zoals vermeld in de studiebijsluiter, ter discussie te staan. FNV Jong heeft aandacht gevraagd voor onbetaalde stages na afstuderen en er gaan stemmen op om niet alleen voor nieuwe opleidingen maar ook voor bestaande opleidingen te toetsen in hoeverre ze aansluiten op de arbeidsmarkt.

De zorgen over de aansluiting van wo-opleidingen op de arbeidsmarkt geven aan dat het nodig is om niet alleen voor studiekeizers en ouders, maar ook voor samenleving en politiek zichtbaar te maken hoe het gesteld is met de aansluiting op de arbeidsmarkt vanuit het wo. In dit rapport gaan we in op de trends van de afgelopen jaren, op de situatie in het wo ten opzichte van het hbo en op de situatie in Nederland ten opzichte van die in andere Europese landen. We maken daarbij primair gebruik van de gegevens van de WO-monitor (een enquête onder afgestudeerden van masteropleidingen), maar vullen die waar nodig aan met gegevens uit andere onderzoeken – bijvoorbeeld van het CBS, ROA of de OECD.

We hopen met dit rapport meer inzicht te bieden in aansluiting op de arbeidsmarkt voor wo-afgestudeerden in Nederland. We willen hierbij twee belangrijke kanttekeningen plaatsen. In de eerste plaats is het een gegeven dat de kans op werk, het type werk dat men vindt en de salarissen, primair beïnvloed worden door de conjunctuur. De cijfers laten zien dat ook wo-afgestudeerden nu profiteren van het herstel van de arbeidsmarkt na de crisis. Dat is voor universiteiten geen reden stil te zitten. Daarom gaan we ook in op de vraag met welke ontwikkelingen op de arbeidsmarkt rekening gehouden moet worden bij het voorbereiden van studenten. In de tweede plaats is employability van afgestudeerden weliswaar een belangrijke doelstelling voor universitaire opleidingen, maar niet de enige. Universiteiten leiden studenten op tot onafhankelijk denkers met aandacht voor en besef van hun toekomstige positie in de samenleving. Universitair onderwijs en de daarin ontwikkelde kennis en vaardigheden, heeft een grote intrinsieke waarde, die vanzelfsprekend breder is dan de employability van afgestudeerden.

Leeswijzer

Dit rapport bestaat uit drie delen. Deel I gaat in op het beeld van de wo-sector als geheel. We vergelijken dit beeld met het hbo en plaatsen de cijfers in een internationaal perspectief. Deel II richt zich op de, vaak aanzienlijke, verschillen binnen de wo-sector. Deel III gaat ten slotte in op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt van de toekomst.

¹ <http://demonitor.ncrv.nl/uitzendingen/uitbuiting-starters-en-stagiairs-welke-rol-spelen-opleidingen>

| BEELD VAN DE WO-SECTOR |

Nationale alumni enquête 2015

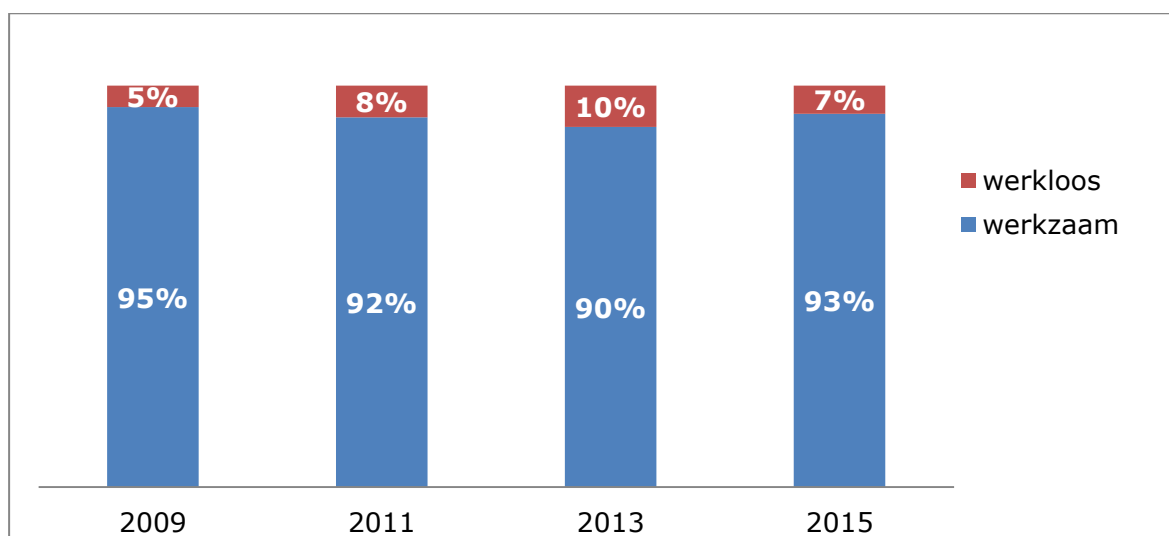
Sinds 2009 voeren de Nederlandse universiteiten tweejaarlijks onderzoek uit onder recent afgestudeerde wo-masterstudenten. Het onderzoek vraagt naar de situatie op de arbeidsmarkt en de bevindingen van de alumni in de aansluiting van de opleiding op die arbeidsmarkt, één tot anderhalf jaar na het behalen van het masterdiploma.

In 2015 werden bijna 38.000 masterafgestudeerden uitgenodigd deel te nemen aan het onderzoek. De reacties van 21,4% van de alumni zijn verwerkt. In de statistische bijlage worden de opzet van het onderzoek en de gebruikte definities en begrippen nader toegelicht.

De WO Monitor heet per 2015: Nationale Alumni Enquête (NAE). In dit rapport zal consequent de term WO Monitor gebruikt worden.

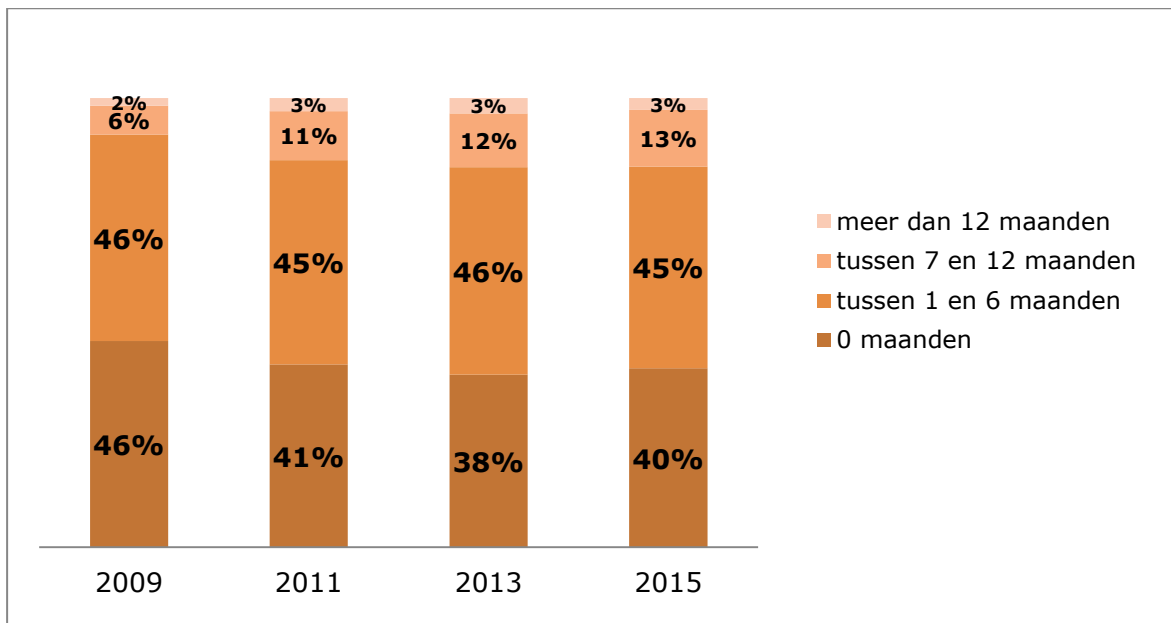
Belangrijkste resultaten

De werkloosheid onder pas afgestudeerde wo-ers daalde de afgelopen jaren van 10% naar 7%. Dit betekent dat 93% binnen anderhalf jaar na afstuderen een betaalde baan vond van meer dan 12 uur in de week. Hiermee is een einde gekomen aan een periode van oplopende werkloosheid onder wo-afgestudeerden (zie figuur 1).

Figuur 1: Percentage werkzame en werkloze afgestudeerden, anderhalf jaar na afstuderen, op basis van de beroepsbevolking.

Het kostte de wo-afgestudeerden uit 2013/2014 gemiddeld drie maanden voor zij aan hun eerste baan begonnen. In figuur 2 is te zien dat 40% van de respondenten meteen na het afstuderen een baan vond. Dit is een lichte verbetering ten opzichte van 2013. Het percentage afgestudeerden dat langer dan 12 maanden nodig had om een baan te vinden bleef gelijk (3%).

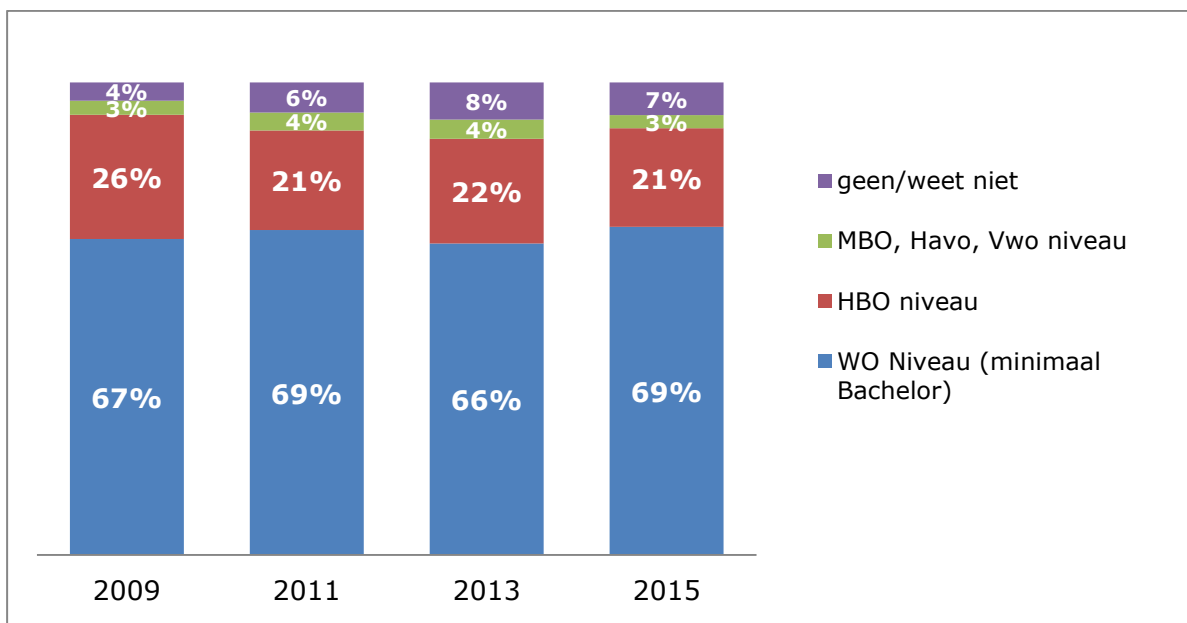

Figuur 2: Aantal maanden tussen afstuderen en eerste baan, op basis van de beroepsbevolking.

Werk op eigen niveau en in eigen opleidingsrichting

Van de 93% van de afgestudeerden die anderhalf jaar na afstuderen een baan vonden betrof dit voor 69% een baan op wo-niveau, 21% een baan op hbo-niveau, 2% een baan op mbo-niveau en bij 8% is dit onbekend (zie figuur 3). Voor de gehele populatie (werkzaam + werkloos) betekent dit dat 64% binnen anderhalf jaar een baan op wo-niveau vond.

Na de daling tussen 2009 en 2013 is de afgelopen twee jaar weer een stijging te zien van het aandeel afgestudeerden met een baan op wo-niveau.

Figuur 3: Niveau van banen van wo-afgestudeerden, op basis van de werkzame beroepsbevolking.

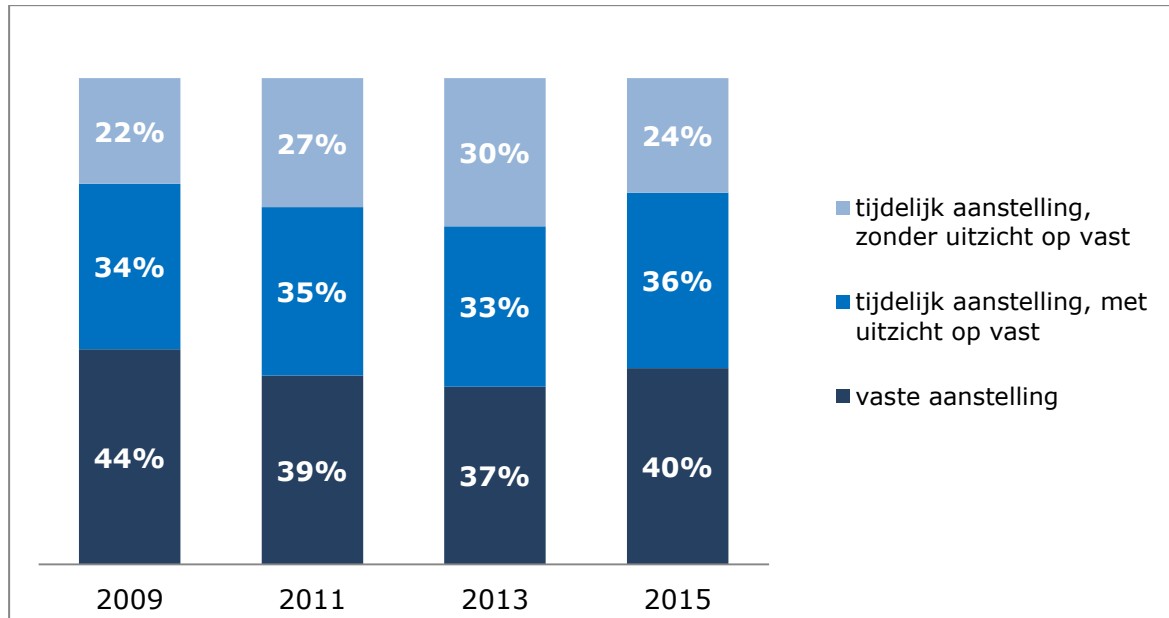
74% van de afgestudeerden met een betaalde baan komt terecht in een functie die min of meer verwant is aan de opleidingsrichting van de gevolgde studie. Als we deze variabele combineren met het niveau waarop afgestudeerden een baan vinden, zien we dat 58% van de wo-afgestudeerden na anderhalf jaar een baan heeft gevonden op wo-niveau én in de eigen opleidingsrichting (tabel 1).

Tabel 1: aandeel afgestudeerden met baan in eigen opleidingsrichting en op wo-niveau, op basis van de werkzame beroepsbevolking²

	Werkzaam in richting niet aansluitend op opleiding	Werkzaam in richting verwant aan opleiding	Totaal
Functie lager dan wo-niveau	14%	17%	31%
Functie minimaal wo-niveau³	12%	58%	69%
Totaal	25,4%	74,4%	100%

Tijdelijke en vaste dienstverbanden

Voor 40% van de wo-afgestudeerden uit 2013/2014 die anderhalf jaar na afstuderen een baan hebben is dit een vaste aanstelling. Dit is een stijging ten opzichte van twee jaar eerder (zie figuur 4).

Figuur 4: aandeel afgestudeerden met vast/flexibel arbeidscontract, op basis van de werkzame beroepsbevolking.

² Zie statistische bijlage voor toelichting op gebruikte indeling voor functieniveau en functierichting.

³ Door afrondingsverschillen lijken de percentages hier horizontaal niet juist op te tellen.

Beloning wo-afgestudeerden

Het gemiddelde salaris van een wo-afgestudeerde is anderhalf jaar na afstuderen € 2.865 per maand, op basis van een fulltime aanstelling. Na een lichte neerwaartse trend tussen 2009 en 2013, steeg het gemiddelde salaris tussen 2013 en 2015 (zie tabel 2).

Tabel 2: Salaris in hoofdfunctie, op basis van de werkzame beroepsbevolking⁴

Jaar	Uurloon (gemiddeld)	Maandloon (gemiddeld, fulltime)	Gemiddeld aantal uren	Maandloon op basis van gewerkte aantal uren
2009	16,39	€ 2.838	36,8	€ 2.593
2011	16,24	€ 2.813	36,4	€ 2.542
2013	16,07	€ 2.784	36,0	€ 2.500
2015	16,54	€ 2.865	36,9	€ 2.643

Beroepsbevolking als geheel

Bovenstaande cijfers schetsen de trend voor pas afgestudeerde wo-ers. Hieronder wordt aangegeven hoe het de wo-afgestudeerden op de langere termijn vergaat, door de gegevens over de beroepsbevolking als geheel te beschouwen.

Uit cijfers van het CBSⁱ blijkt dat de werkloosheid lager is onder de bevolking met een hoog opleidingsniveau. In het eerste kwartaal van 2015 was het gemiddelde werkloosheidspercentage van de beroepsbevolking 9,2%. Binnen de groep hoger opgeleiden (hbo en wo) was dit percentage 5,5%. Het werkloosheidspercentage onder middelbaar opgeleiden (mbo) was in dezelfde periode 9,8% en binnen de groep laag opgeleiden was dit 14,9%

Binnen de beroepsbevolking hebben hoog opgeleiden vaker een vaste arbeidsrelatie dan middelbaar of laagopgeleiden (zie tabel 3)ⁱⁱ. Afgestudeerden van een hbo- of wo-masteropleiding, of met een PhD hebben ongeveer even vaak een vaste arbeidsrelatie als afgestudeerden met een hbo- of wo-bachelor-opleiding.

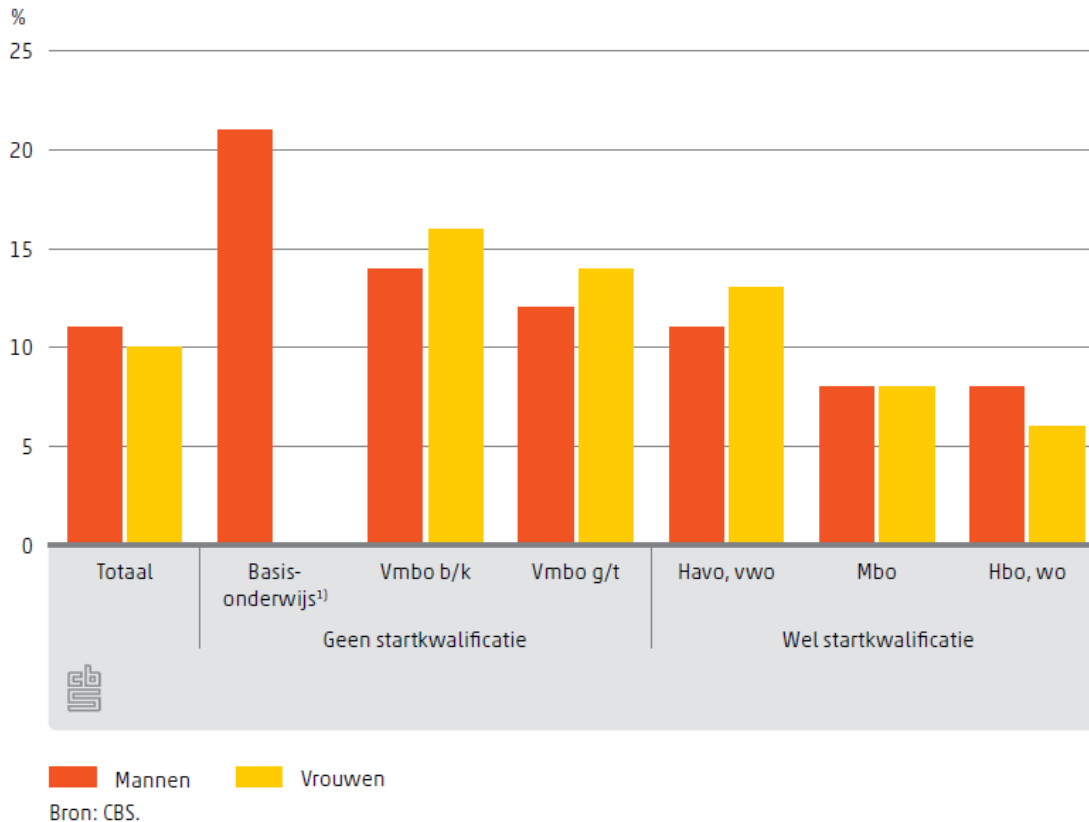
Tabel 3: Arbeidsrelatie per opleidingsniveau, als percentage van de beroepsbevolking (15-75 jaar)

	% gediplomeerden met vaste aanstelling
Hoogopgeleid	80%
- Waarvan bachelor	79%
- Waarvan master of gepromoveerd	81%
Middelbaar opgeleid	72%
Laag opgeleid	62%

Er gaat veel aandacht uit naar de problematiek van jeugdwerkloosheid. De arbeidsmarktdeelname van jongeren (15-27-jarigen) verslechterde tot 2013 ten gevolge

⁴ Zie statistische bijlage voor toelichting op de berekening van maand- en uurloon.

van de economische crisis. Uit de landelijke jeugdmonitor 2014^{iii,5} bleek dat de arbeidsparticipatie onder jongeren toeneemt naarmate ze hoger zijn opgeleid. In 2013 waren negen van de tien hoogopgeleide jongeren werkzaam. Onder middelbaar opgeleide jongeren lag dit op 77% en onder laagopgeleide jongeren op 57%. In figuur 5 is te zien dat het percentage werkloze jongeren het laagst was voor de jongeren met een diploma op hbo of wo-niveau. De jeugdmonitor stelt daarnaast dat de sterkste afname in netto arbeidsparticipatie in de afgelopen tien jaar te zien was bij de lager en middelbaar opgeleide jongeren; de arbeidsparticipatie van beide groepen nam af met 9 procentpunten. Ook bij hoogopgeleide jongeren nam de arbeidsparticipatie af, maar, met 6 procentpunten, minder sterk.

¹⁾ Het aantal jonge werkloze vrouwen met alleen basisonderwijs is te klein om uit te splitsen naar onderwijsniveau.

Figuur 5: Werkloosheid, jongeren (15 tot 27 jaar) naar geslacht en onderwijs^{iii, 5}.

Wo en hbo vergeleken

De positie van recent afgestudeerden is voor alle hoger opgeleiden verbeterd, zowel voor studenten met een wo- als met een hbo-diploma. Tussen de groepen blijven verschillen bestaan: hbo-afgestudeerden maken de directe overstap naar de arbeidsmarkt gemakkelijker, maar anderhalf jaar na afstuderen staan wo-afgestudeerden er gemiddeld beter voor. Hieronder worden de belangrijkste resultaten van de WO-monitor vergeleken met de meest recente cijfers uit het hbo (2014)^{iv}.

⁵ De meest recente jeugdmonitor bevat geen cijfers over werkloosheid naar opleidingsniveau.

Werkloosheid daalt voor alle hoogopgeleiden

Het herstel van de arbeidsmarkt voor toetreders is zichtbaar in de daling van de werkloosheid onder alle hoger opgeleiden (tabel 4). Voor het hbo daalde de werkloosheid van 7,3% (2013) naar 6,5% (2014). De cijfers voor het hbo zijn slecht vergelijkbaar met die voor het wo door een verschil in definitie⁶.

Tabel 4: Percentage werkloze afgestudeerden, anderhalf jaar na afstuderen, op basis van de beroepsbevolking.

	2013	2014/2015
HBO⁷	7,3	6,5
WO	10	7

Salarisstijging ook voor hbo-afgestudeerden zichtbaar

Voor hbo-afgestudeerden steeg het gemiddeld uurloon tussen 2013 en 2014 (tabel 5). De stijging is beperkt, maar ging gepaard met een zeer lage inflatie (1% in 2014 en 0,6% in 2015^v), waardoor een reële loonstijging plaatsgevonden heeft. Daarmee is voor alle hoger opgeleiden de trend van dalende startsalarissen sinds de crisis doorbroken. Wel blijven de salarissen van wo-afgestudeerden gemiddeld hoger. Het onderzoek van SEO-Elsevier bevestigt de positieve trend in salarissen voor zowel hbo- als wo-afgestudeerden^{vi}.

Tabel 5: Bruto uurloon wo- en hbo-afgestudeerden in euro's⁸

	2013	2014/2015
HBO	€ 14,00 ^{vii}	€ 14,40
WO	€ 16,07	€ 16,54

Directe aansluiting op eerste baan beter bij hbo, wo betere basis voor verdere ontwikkeling

Een meerderheid van de hbo-afgestudeerden (65%) kan direct na het afstuderen aan het werk. Dat is een groter aandeel dan bij hun collega's uit het wo, daar kent 40% geen intredewerkloosheid. Het feit dat hbo-ers vaker dan wo-ers stage lopen en daar mogelijkheid zien te blijven kan hier een verklaring voor zijn. Hbo-afgestudeerden zijn ook vaker tevreden over de voorbereiding op de beroepsloopbaan die de opleiding biedt (tabel 6). Op dit punt is het merendeel van de wo-afgestudeerden niet tevreden. Wo-afgestudeerden vinden juist vaker dat hun opleiding in (zeer) sterke mate een basis biedt om hun kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen. Hbo-ers en wo-ers vinden ongeveer even vaak dat de opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt.

⁶ Vanaf HBO-Monitor 2014 sluiten ROA en Vereniging Hogescholen net als het CBS aan bij de definities voor beroepsbevolking en werkloosheid van de International Labour Organisation (ILO). In deze definitie geldt iedereen die minstens één uur in de week werkt als werkende, in de WO-monitor is dat pas vanaf 12 uur in de week. Zie voor meer informatie de statistische bijlage.

⁷ Vanaf HBO-Monitor 2014 sluiten ROA en Vereniging Hogescholen net als het CBS aan bij de definities voor beroepsbevolking en werkloosheid van de International Labour Organisation (ILO). In deze definitie geldt iedereen die minstens één uur in de week werkt als werkende, in de WO-monitor is dat pas vanaf 12 uur in de week. Zie voor meer informatie de statistische bijlage.

⁸ Zie statistische bijlage voor toelichting op de berekening van het bruto uurloon.

Tabel 6: Oordeel over mate waarin de opleiding een basis biedt⁹

	Opleiding biedt goede basis om te starten op de arbeidsmarkt	Opleiding biedt goede basis om kennis en vaardigheden verder te ontwikkelen	Tevreden over voorbereiding beroepsloopbaan
HBO	49%	65%	49%
WO	48%	73%	39%

De wo-sector vanuit internationaal perspectief

Als we de arbeidsdeelname van Nederlandse wo-opgeleiden vergelijken met Europese wo-opgeleiden, scoort Nederland beter dan gemiddeld¹⁰. Van alle universitair afgestudeerden in Nederland heeft 89% een baan, in de 21-EU landen die lid zijn van de OESO¹¹ is dit 86%. Nederland scoort even goed als Luxemburg en beter dan Frankrijk, België en Duitsland^{viii}. Nederland heeft ook een relatief lage jeugdwerkloosheid binnen de EU: Volgens de internationale definitie¹² was in 2013 bijna één op de vier jongeren in de beroepsbevolking van de EU werkloos. Daarmee is de werkloosheid in de EU meer dan twee keer zo hoog als in Nederland. In Nederland is volgens de internationale definitie namelijk 11 procent van de jongeren werkloos. Binnen de EU is de jeugdwerkloosheid alleen in buurland Duitsland en in Oostenrijk lager; in die landen ging het in 2013 om respectievelijk 8 en 9 procent. Dit staat in schril contrast met de hoge jeugdwerkloosheid in landen als Griekenland en Spanje waar meer dan de helft van de jongeren in de beroepsbevolking op zoek is naar werkⁱⁱⁱ.

Het aandeel afgestudeerden (hbo+wo) dat een tijdelijke aanstelling heeft in hun eerste baan is in Nederland hoger dan in veel andere Europese landen (66% in Nederland, circa 50% gemiddeld in Europa). Later in de loopbaan (5 jaar na afstuderen) scoort Nederland met een percentage van 19% gemiddeld naar Europese maatstaven^{ix}.

Uit het onderzoek van Allen & van der Velden^{ix} met behulp van data voor 16 landen blijkt dat meer dan twee derde van de afgestudeerden tevreden is met zijn/haar huidige baan. Het onderzoek werd gedaan in 2005, onder 5 jaar eerder afgestudeerde hbo- en wo-ers¹³. Van de Nederlandse respondenten was 68% tevreden over hun baan. Nederland scoorde daarmee gemiddeld ten opzichte van andere Europese landen. De hoogste tevredenheid hadden afgestudeerden in Oostenrijk en Noorwegen (74%), de laagste tevredenheid hadden Italiaanse afgestudeerden (58%).

⁹ WO: percentage betreft aandeel van de beroepsbevolking (werkzaam + werkloos); HBO: percentage betreft aandeel van totaal aantal respondenten. N.B. verschil tussen percentages gebaseerd op beroepsbevolking en totaal aantal respondenten is minimaal voor wo.

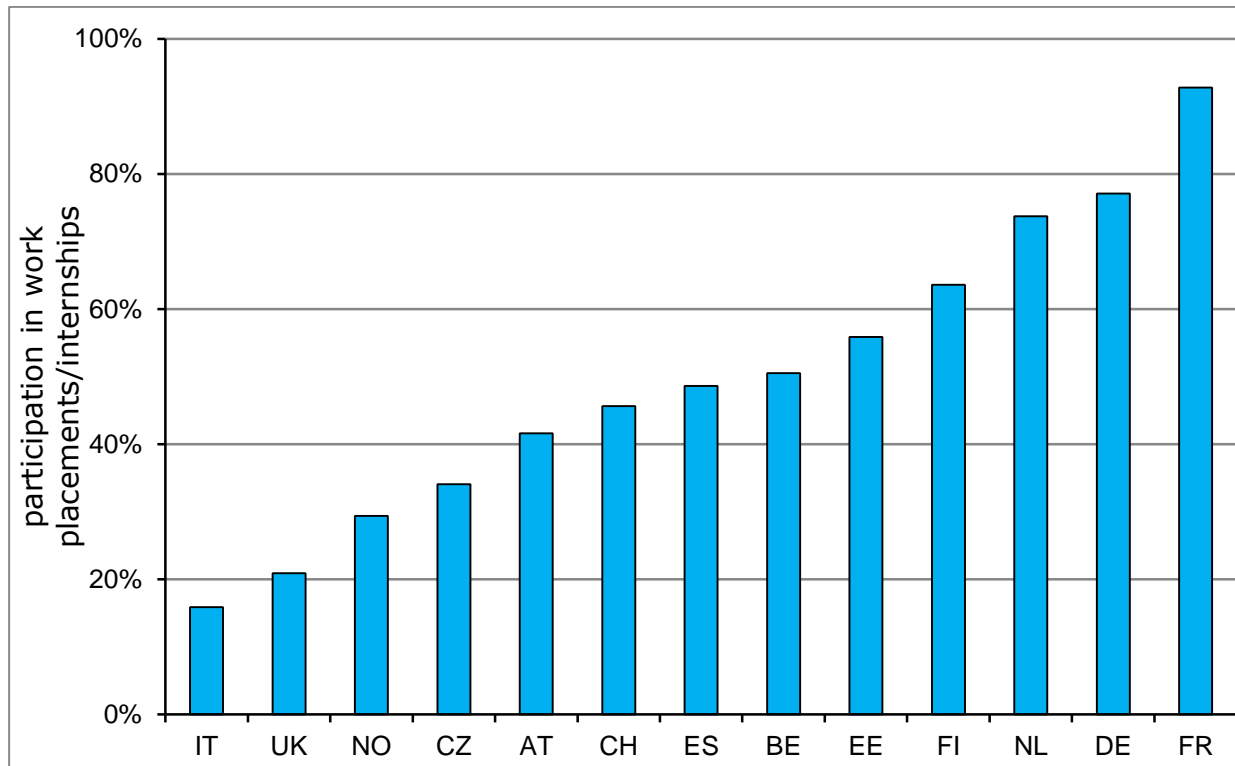
¹⁰ De OESO gebruikt hiervoor een eigen indicator om opleidingsniveau tussen landen te vergelijken. In dit stuk is ISCED 7 gehanteerd, de OESO equivalent van het Nederlandse masterniveau.

¹¹ OESO = Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling. N.B. Engelse naam: OECD = Organisation for Economic Cooperation and Development.

¹² In de internationale definitie tellen alle werkzame jongeren mee en niet alleen diegenen met werk van minimaal twaalf uur per week. En voor werkloosheid gaat het om alle jongeren die niet werkzaam zijn, maar die wel op zoek zijn naar en ook beschikbaar zijn voor werk van één uur of meer per week. Daarnaast betreffen de internationale cijfers zowel de onderwijsvolgende als niet-onderwijsvolgende jongeren van 15 tot 25 jaar.

¹³ Van deze uitgebreide studie (REFLEX) is geen recentere versie beschikbaar.

Uit het onderzoek blijkt ook dat de employability van afgestudeerden toeneemt als zij werkervaring hebben. Allen en Van der Velden stellen dat het uiteindelijk niet uitmaakt hoe afgestudeerden aan hun relevante werkervaring komen (binnen of buiten de opleiding), als het maar gebeurt. Hun onderzoek laat zien dat in Nederland ongeveer driekwart van de wo-afgestudeerden ervaring opdeed door middel van een stage of onderzoeksproject. Nederlandse afgestudeerden scoren hiermee relatief hoog ten opzichte van afgestudeerden uit andere Europese landen (figuur 6).

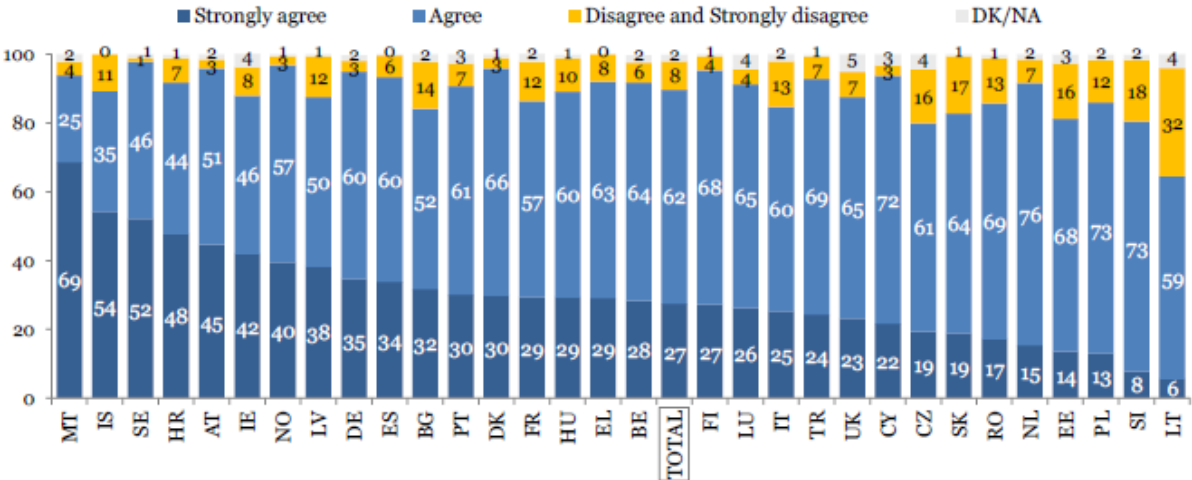
Figuur 6: Het aandeel studenten dat in het wo een stage heeft gevolgd.

Nederlandse studenten doen ook relatief vaak werkervaring op tijdens hun studie (rond de 80% heeft niet-studiegerelateerde werkervaring; rond de 42% heeft studiegerelateerde werkervaring). Slechts 14% van de wo-afgestudeerden verlaat de opleiding zonder enige vorm van relevante ervaring (stage, onderzoek, of studiegerelateerde werkervaring). Ten opzichte van andere Europese landen scoort Nederland hier goed. Alleen in Frankrijk, Duitsland en Finland doen meer studenten werkervaring op. Ter vergelijking: in het Verenigd Koninkrijk en Italië verlaat meer dan de helft van de afgestudeerden de opleiding zonder relevante ervaring via stage, onderzoek of werk. Nederlandse afgestudeerden zijn daarnaast ook vaak actief in vrijwilligersorganisaties: 62% geeft aan dat zij tijdens hun studie actief waren in een vrijwilligersorganisatie, het hoogst van alle onderzochte landen.

Om te beoordelen of er een goede match is tussen de kwaliteiten van de afgestudeerde en de vereiste kwaliteiten voor de eerste baan is het belangrijk om het perspectief van de werkgever mee te nemen.

In een rapport van de Europese Commissie^x worden de resultaten beschreven van een onderzoek onder werkgevers. Aan hen werd gevraagd hoe tevreden zij zijn over de vaardigheden van de afgestudeerden uit het hoger onderwijs (figuur 7). Daaruit blijkt dat 89% van de werkgevers in de Europese Unie tevreden is met het niveau van vaardigheden van hoogopgeleiden die zij de afgelopen 3-5 jaar hebben aangetrokken. Met de vaardigheden van Nederlandse afgestudeerden is 92% van de Europese werkgevers tevreden. Dat is een score die hoger uitvalt dan die voor het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk, maar lager uitvalt dan de score van Duitsland en België. Hierbij moet wel aangetekend worden dat het percentage werkgevers dat het in hoge mate eens is met de stelling (zie figuur 7) in Nederland lager is dan het EU-gemiddelde (15% in Nederland, 27% in de EU).

Higher education graduates recruited in the last 3-5 years have the skills required to work in respondents' companies

Q3.1. How much do you agree or disagree with the following statement? "Higher education graduates recruited in the last three to five years have the skills required to work in my company".
 Base: companies that have recruited higher education graduates, % by country

Figuur 7: Tevredenheid van werkgevers over afgestudeerden.

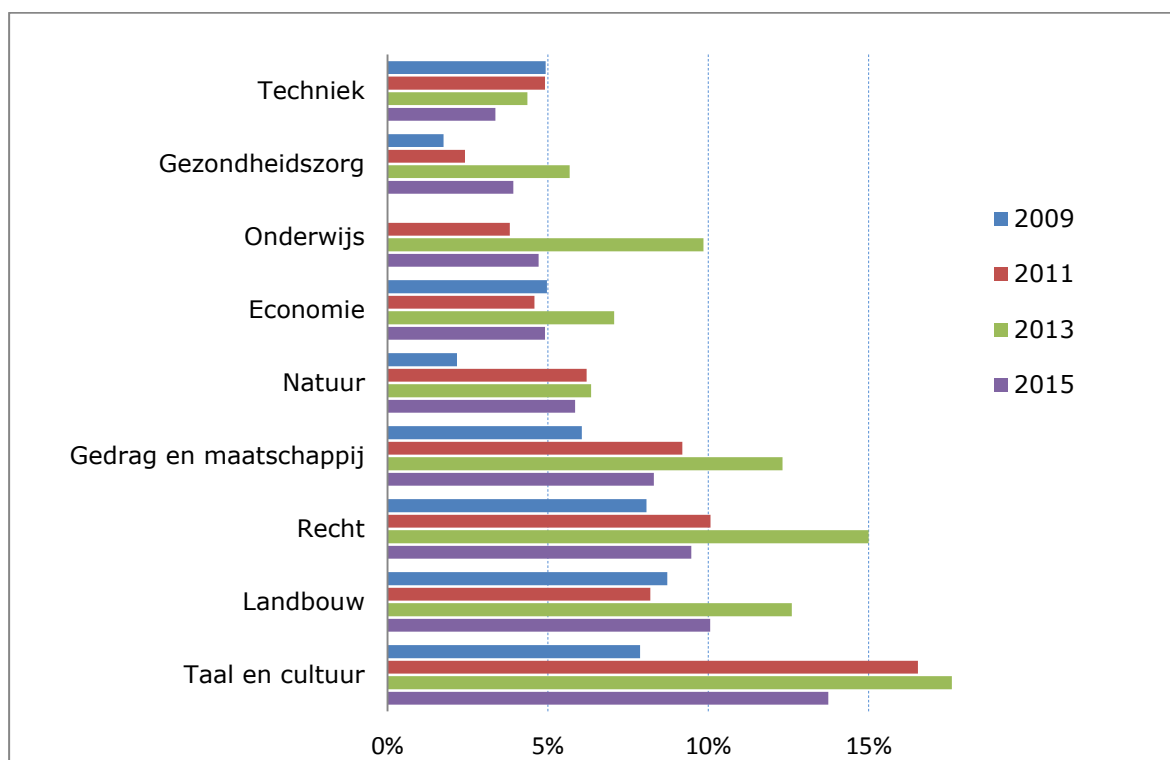
| VERSCHILLEN BINNEN DE WO-SECTOR |

Het voorgaande hoofdstuk schetst een overwegend positief beeld van de arbeidsmarkt voor de wo-sector als geheel. Binnen de wo-sector verschillen de perspectieven echter voor afgestudeerden in verschillende opleidingsrichtingen. Hieronder worden de resultaten van de WO-monitor weergegeven voor de verschillende HOOP-gebieden.

In het algemeen valt op dat de daling van de werkloosheid tussen 2013 en 2015 zich voor afgestudeerden in alle HOOP-gebieden voordoet. Daarnaast valt op dat afgestudeerden in het HOOP-gebied Taal & Cultuur er op veel punten ongunstiger voor staan dan afgestudeerden in de andere HOOP-gebieden. De werkloosheid is in dit HOOP-gebied bijna twee keer zo hoog als gemiddeld (13% t.o.v. 7% gemiddeld) en relatief veel afgestudeerden vinden een baan op een lager niveau dan wo-niveau en/of een baan waarvoor geen specifieke opleidingsrichting vereist was.

Employability van pas afgestudeerden

Na de stijging van de werkloosheid tussen 2009 en 2013, daalde de werkloosheid voor alle HOOP-gebieden tussen 2013 en 2015 (figuur 8). Voor wo-afgestudeerden uit 2013/2014 was de werkloosheid het laagst in HOOP-gebied Techniek en relatief hoog in het HOOP-gebied Taal & Cultuur. Nog niet in alle HOOP-gebieden is de werkloosheid terug op het niveau van 2009.

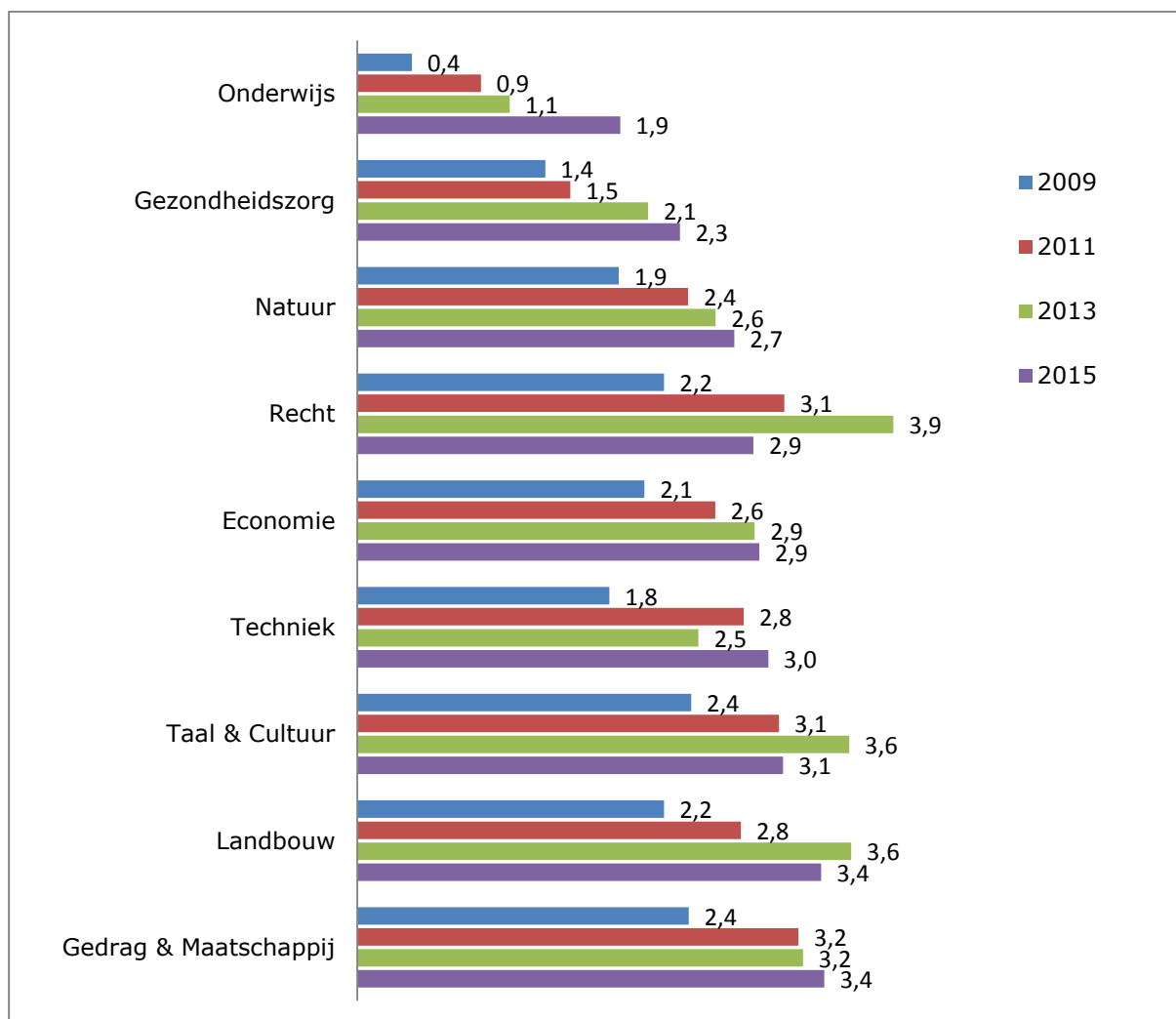

Figuur 8: Percentage afgestudeerden dat anderhalf jaar na afstuderen geen betaalde baan heeft (van meer dan 12 uur per week) per HOOP-gebied, op basis van de beroepsbevolking. N.B. HOOP-gebied Onderwijs had in 2009 een werkloosheidspercentage van 0%.

In de WO-monitor 2015 geven zo'n 70 personen (=0,8% van totaal aantal respondenten) aan een werkervaringsplek, stage of vrijwilligerswerk te doen. Hoewel dit een gering aantal respondenten betreft valt wel op dat deze voornamelijk afkomstig zijn uit de opleidingen Pedagogiek, Psychologie en Sociologie. De verklaring voor werkervaringsplekken bij Pedagogiek en Psychologie ligt in het feit dat voor de orthopedagogische en klinische richtingen een universitaire opleiding alleen niet voldoende is. Afgestudeerden moeten zich verder bekwamen in het werkveld om in aanmerking te komen voor een GZ-opleidingsplaats. Het animo voor een GZ-opleidingsplek is groot, maar organisaties die de werkervaringsplekken aanbieden letten onder andere op ervaring. Afgestudeerden zullen dus eerst ervaring moeten op doen, desnoods met een (onbetaalde) werkervaringsplek.

Zoekduur naar eerste baan

In figuur 9 is te zien dat de zoekduur naar een eerste baan verschilt voor de HOOP-gebieden, maar ook dat deze verschillen relatief klein zijn. Dit betekent dat afgestudeerden die een baan vinden daar, onafhankelijk van het HOOP-gebied, redelijk vlot in slagen.

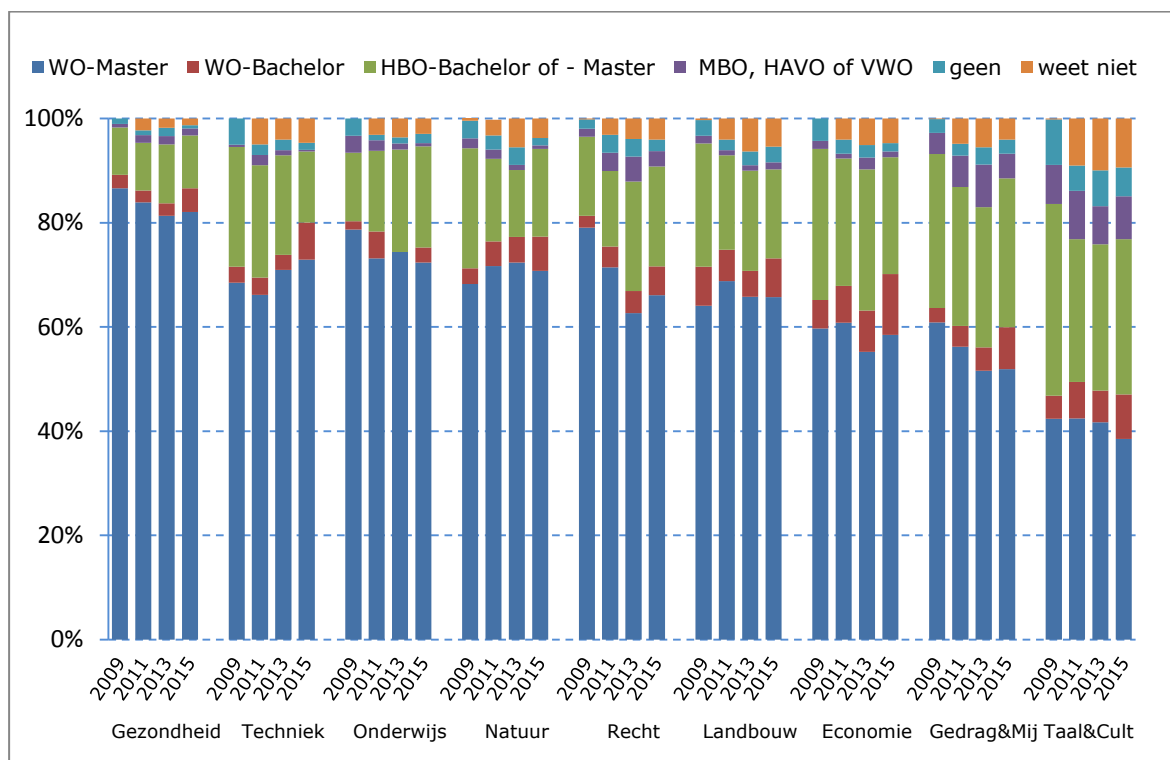

Figuur 9: De gemiddelde tijdsduur (in maanden) tussen afstuderen en start eerste baan, per HOOP-gebied, op basis van de werkzame beroepsbevolking.

Wat voor baan vinden wo-afgestudeerden?

Werk op eigen niveau en in eigen opleidingsrichting

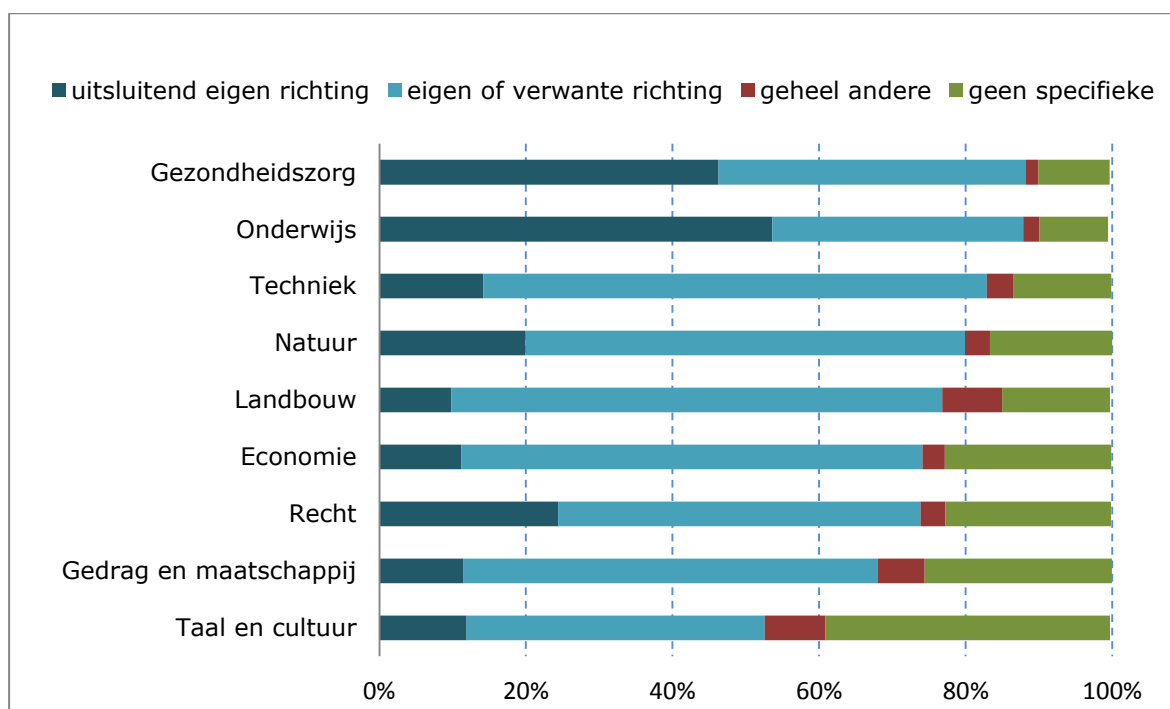
In figuur 10 is te zien op welk niveau wo-afgestudeerden van de verschillende HOOP-gebieden een baan vinden. In de afgelopen jaren zijn er geen duidelijke neer- of opwaartse trends te zien. Wel zijn de verschillen tussen de HOOP-gebieden groot. Relatief veel afgestudeerden uit de HOOP-gebieden Taal & Cultuur en Gedrag & Maatschappij vinden een baan waarvoor ook een hbo-opleiding volstaat.

Figuur 10: Aandeel afgestudeerden naar niveau van hun baan, als deel van de totale werkzame populatie, per HOOP-gebied¹⁴.

In figuur 11 is te zien dat het aantal afgestudeerden dat een baan vond waarvoor specifiek de eigen opleidingsrichting gevraagd werd, hoog is in de HOOP-gebieden Gezondheid en Onderwijs. In HOOP-gebied Taal & Cultuur ligt het percentage banen waarvoor geen specifieke richting werd gevraagd het hoogst. Opvallend is dat voor alle HOOP-gebieden geldt dat relatief weinig banen in de categorie 'geheel andere richting' vallen.

¹⁴ De categorie 'geen' in de figuur betekent dat er geen niveau gevraagd werd. De categorie 'weet niet' betekent dat de respondent niet meer weet welk niveau er gevraagd werd.

Figuur 11: Aandeel afgestudeerden naar richting van hun baan, als deel van de totale werkzame populatie, per HOOP-gebied.

Beloning wo-afgestudeerden

De salarissen verschillen tussen de HOOP-gebieden, evenals het gemiddeld aantal uren dat men werkt (tabel 7). Het gemiddeld uurloon ligt het hoogst voor afgestudeerden in Onderwijs, Gezondheidszorg en Economie en het laagst voor Landbouw en Taal & Cultuur.

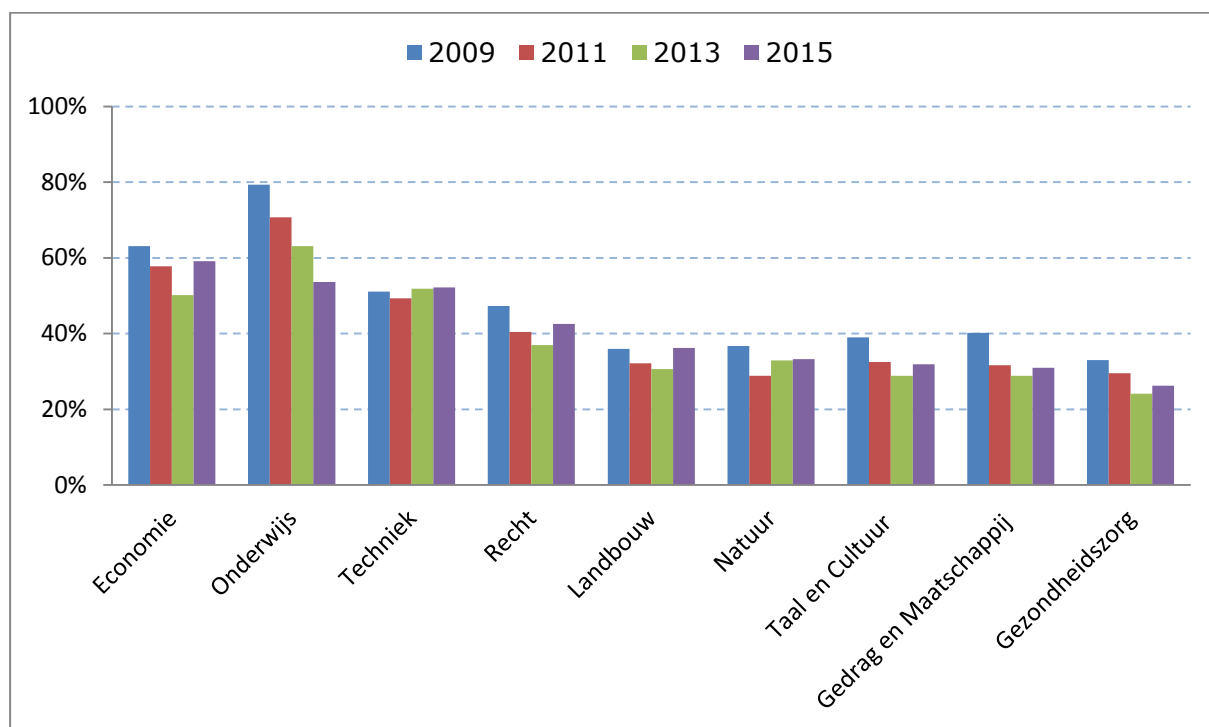
Tabel 7: Gemiddeld uurloon anderhalf jaar na afstuderen per HOOP-gebied, op basis van de werkzame beroepsbevolking¹⁵.

	Gemiddeld aantal uren per week (reguliere baan)	Gemiddeld uurloon (reguliere baan)
Economie	39,5	€ 17,61
Gedrag en Maatschappij	34,3	€ 16,17
Gezondheidszorg	37,4	€ 17,71
Landbouw	38,0	€ 13,45
Natuur	37,9	€ 16,35
Onderwijs	31,1	€ 18,99
Recht	38,1	€ 16,14
Taal en Cultuur	33,4	€ 14,38
Techniek	39,5	€ 17,01

¹⁵ Zie statistische bijlage voor toelichting op berekening gemiddeld uurloon en definitie reguliere baan.

Tijdelijke en vaste dienstverbanden

Na enkele jaren van teruggang in vaste aanstellingen is nu weer een stijging te zien voor vrijwel alle HOOP-gebieden (figuur 12). Alleen in de sector onderwijs daalt het percentage afgestudeerden met een vaste aanstelling.

Figuur 12: Aandeel afgestudeerden dat anderhalf jaar na afstuderen een vaste baan heeft van meer dan 12 uur per week, per HOOP-gebied, op basis van de werkzame beroepsbevolking.

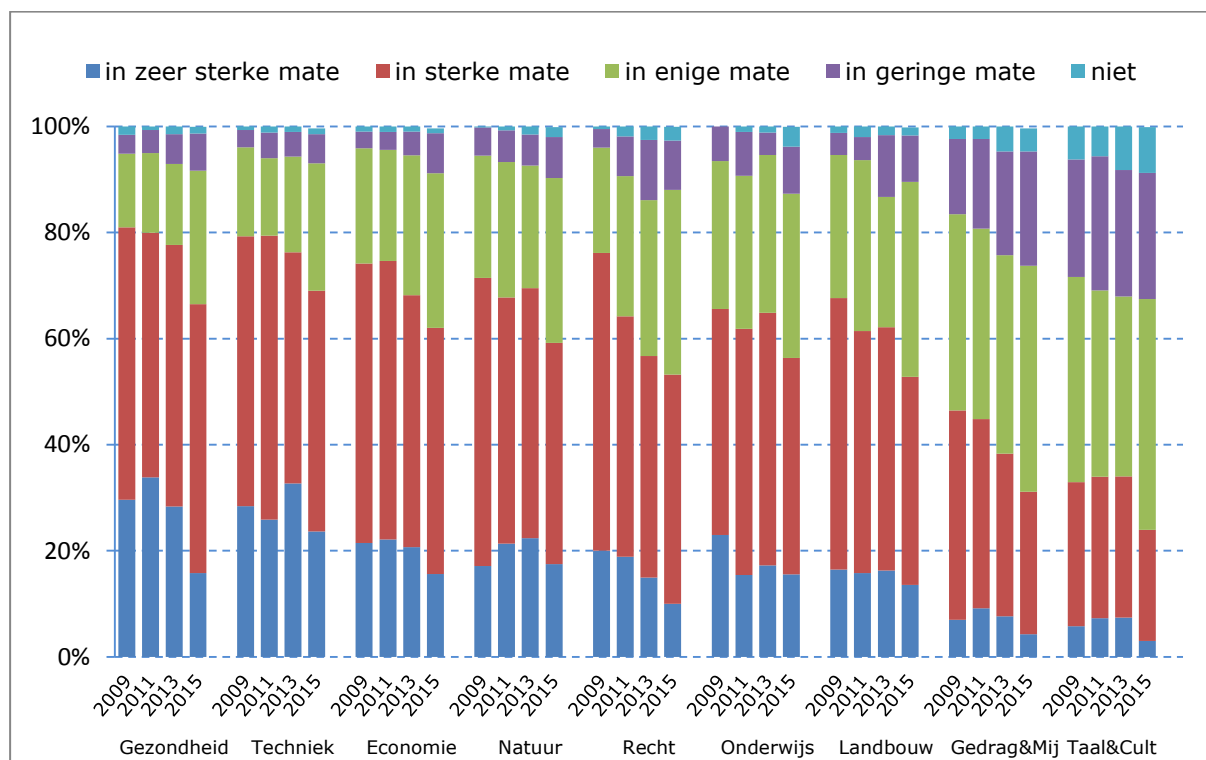
Tevredenheid

Het aandeel afgestudeerden dat in de wo-monitor antwoordt in geringe mate of geen basis te hebben gekregen om te starten op de arbeidsmarkt bedraagt 16%. Opvallend is dat ondanks het herstel van de arbeidsmarkt voor wo-afgestudeerden het percentage afgestudeerden dat vindt dat hun opleiding in (zeer) sterke mate een basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt sinds 2009 een dalende trend vertoont (tabel 8). Deze daling lijkt onafhankelijk van de werkloosheid plaats te vinden: ook de afgestudeerden die een baan vinden (werkzame beroepsbevolking) vertonen een dalende trend. Vanzelfsprekend zijn de scores het laagst onder de werkloze afgestudeerden. Opvallend is wel dat zij in 2009 nog aanzienlijk positiever waren dan in de jaren daarna, wat wellicht duidt op een groter optimisme voorafgaand aan de economische crisis.

Tabel 8: Aandeel afgestudeerden dat in (zeer) sterke mate vindt dat de opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt, als percentage van verschillende populaties.

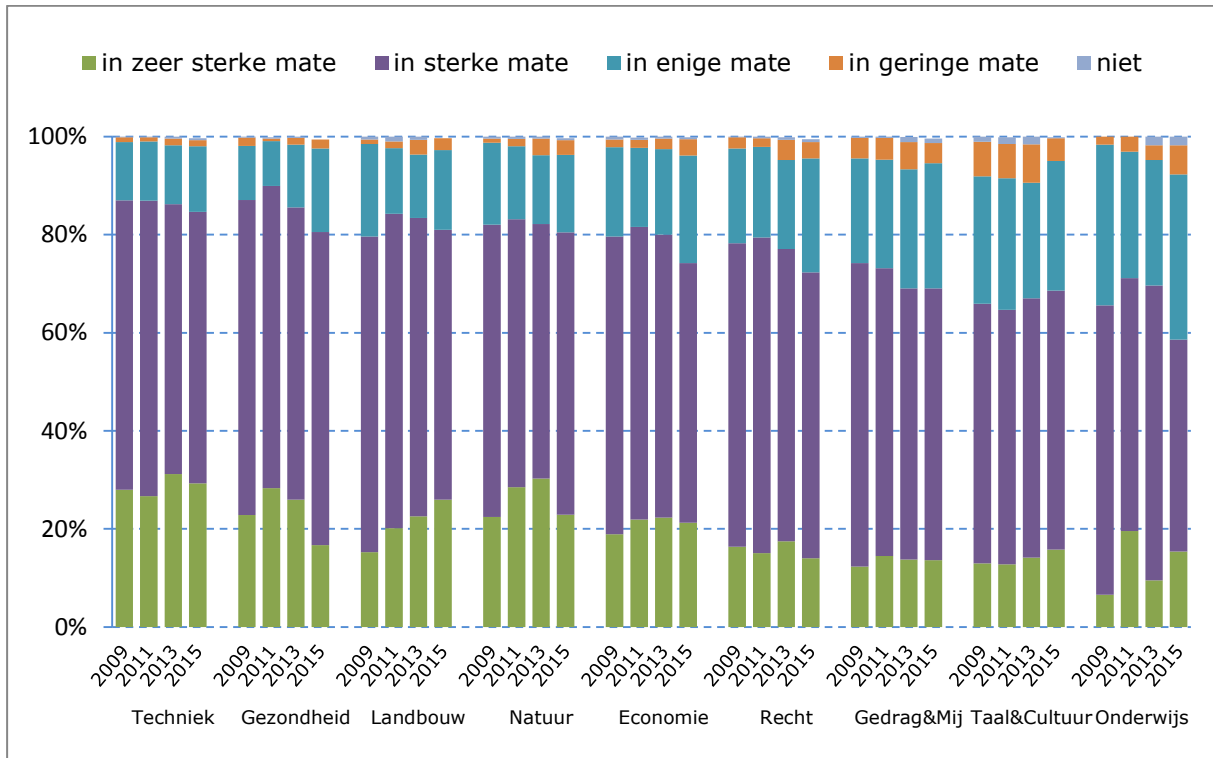
	2009	2011	2013	2015
Alle respondenten	60%	56%	52%	47%
Beroepsbevolking	61%	57%	53%	48%
Werkzame beroepsbevolking	63%	60%	57%	51%
Werkloze beroepsbevolking	28%	18%	19%	19%
Percentage werkloosheid	5%	8%	10%	7%

In figuur 13 is te zien dat de daling in de mate waarin afgestudeerden vinden dat hun opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt zich in alle HOOP-gebieden voordoet. Er zijn desondanks grote verschillen tussen HOOP-gebieden. Binnen de HOOP-gebieden Taal & Cultuur en Gedrag & Maatschappij ligt het percentage afgestudeerden dat positief is over de mate waarin zij een goede basis kregen om te starten op de arbeidsmarkt het laagst. Dit zijn ook de HOOP-gebieden waar relatief veel afgestudeerden een baan onder wo-niveau of buiten de eigen opleidingsrichting vinden.

Figuur 13: Oordeel van afgestudeerden over de mate waarin de opleiding een goede basis biedt om te starten op de arbeidsmarkt, per HOOP-gebied, op basis van de beroepsbevolking.

Overigens geeft ongeveer driekwart van de afgestudeerden aan dat de wo-opleiding een goede basis heeft geboden voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden. De verschillen tussen HOOP-gebieden zijn op dit punt kleiner (figuur 14).

Figuur 14: Oordeel van afgestudeerden over de mate waarin de opleiding een goede basis biedt voor het verder ontwikkelen van hun kennis en vaardigheden, per HOOP-gebied, op basis van de beroepsbevolking.

| PROGNOSES EN DE ARBEIDSMARKT VAN DE TOEKOMST |

De economische crisis van 2008 zorgde voor een stijging van de werkloosheid. De effecten daarvan waren ook te zien in het succes van wo-afgestudeerden op de arbeidsmarkt. Uit bovenstaande hoofdstukken blijkt dat het recent ingezette herstel van de Nederlandse economie terug te zien is in gunstigere perspectieven voor wo-afgestudeerden. In dit hoofdstuk kijken we vooruit en gaan we in op de belangrijkste verwachte ontwikkelingen voor de arbeidsmarkt van de toekomst.

Stijgende vraag naar wo-afgestudeerden tot 2020

Algemene prognose arbeidsmarkt

Tot 2020 zal de werkgelegenheid jaarlijks met 0,8% stijgen (tabel 9). Het aantal baanopeningen is echter aanzienlijk groter (3,6%) omdat personen die de arbeidsmarkt verlaten door bijvoorbeeld pensionering moeten worden vervangen. Toetreders tot de arbeidsmarkt zijn dus meer afhankelijk van de vervangingsvraag dan de stijging of daling van het totale aantal banen in een sector. Voor de arbeidsmarkt als geheel geldt dat de vervangingsvraag en de creatie van nieuwe banen er samen voor zorgen dat de komende jaren de vraag naar arbeid het aantal schoolverlaters zal overstijgen. Dat biedt kansen voor diegenen die de afgelopen jaren er niet in slaagden werk te vinden.

Tabel 9. Prognoses arbeidsmarktontwikkeling 2015-2020 als gemiddeld jaarlijks percentage van de werkgelegenheid in 2014^{xi}

Werkgelegenheidstoename	0,8
Arbeidsmarktuitstroom	2,9
Baanopeningen	3,6
Arbeidsmarktinstroom schoolverlaters	3,1

Vraag en aanbod WO opgeleiden

Een diploma van een universiteit biedt ook tot 2020 de beste uitgangspositie op de arbeidsmarkt (tabel 10). Vraag en aanbod van wo-opgeleiden zullen de komende jaren vrijwel in balans zijn door zowel een grote uitstroom van bestaande werkenden als een aanzienlijke instroom van recent afgestudeerden. Alleen lager opgeleiden hebben gunstiger verhouding tussen vraag en aanbod. Dit zijn echter vaak kleine banen die veelal naast het volgen van onderwijs worden vervuld. Bovendien hebben wo-afgestudeerden de beste loopbaanperspectieven (doorgroeimogelijkheden) als ze eenmaal werk hebben. Het ROA karakteriseert deze als zeer goed.

Tabel 10. Oordeel ROA over arbeidsmarktperspectief naar opleidingsniveau tot 2020^{xi}

	Verhouding vraag/aanbod	Loopbaanperspectief
Geen tertiair onderwijs	goed	matig
Mbo 2/3	matig	slecht
Mbo 4	matig	redelijk
Hbo	redelijk	goed
Wo	redelijk	zeer goed

Verschillen tussen sectoren blijven bestaan

Niet voor alle studierichtingen is het arbeidsmarktperspectief de komende jaren even gunstig (tabel 11). Het tekort aan technisch afgestudeerden zal de komende jaren blijven bestaan. Ook de perspectieven in de richtingen landbouw en natuur zijn goed, voornamelijk door een hoge vervangingsvraag. Veel afgestudeerden informatica profiteren juist van een uitbreiding van de totale werkgelegenheid in die sector.

In het onderwijs en de gezondheidszorg wordt weinig groei van werkgelegenheid verwacht. In het voortgezet onderwijs dalen de leerlingaantallen en in de gezondheidszorg temperen maatregelen van de overheid de vraag naar nieuw personeel.

Tabel 11. Arbeidsmarktperspectieven naar studierichting^{xi}

Sector	Aanbod/vraag	Oordeel ROA
Onderwijs	1,07	matig
Taal en cultuur	1,04	redelijk
Economie en recht	1,04	redelijk
Techniek	0,89	goed
Landbouw en natuur	0,98	goed
Medisch	1,09	matig
Gedrag en maatschappij	1,03	redelijk
Totaal	1,02	redelijk

Hoewel de perspectieven van wo-afgestudeerden per richting verschillen, geldt steeds dat deze beter zijn dan die van aanverwante hbo-opleidingen – met uitzondering van het domein onderwijs.¹⁶ Het domein economie en recht vormt daarbij een uitschieter: hbo-afgestudeerden in deze richting hebben de slechtste perspectieven van alle hbo-richtingen; hun wo-equivalenten hebben even goede vooruitzichten als de gemiddelde academicus.

Langere termijn

Op de middellange termijn geven prognoses van economische groei in verschillende sectoren in combinatie met de demografische samenstelling van beroepsgroepen een robuuste voorspelling van de vraag van de arbeidsmarkt naar afgestudeerden. Op langere termijn zijn die voorspellingen ingewikkelder. Toch staat de arbeidsmarkt van de toekomst momenteel volop in de belangstelling. Studenten volgen hun opleiding niet alleen ter voorbereiding op een eerste baan na afstuderen, maar om een basis te leggen voor een carrière van decennia – naast de intrinsieke waarde van algemene vorming.^{xii} Dat gegeven noodzaakt het onderwijs verder te kijken dan de behoeften van werkgevers.

Voor het funderend onderwijs bracht het Platform Onderwijs2032 onlangs advies uit hoe het funderend onderwijs beter kan inspelen op de belangrijkste ontwikkelingen die de commissie voor de samenleving en economie voorziet.^{xiii} Ook op universiteiten wordt volop nagedacht hoe het onderwijs studenten het beste kan voorbereiden op de toekomst. De afgelopen jaren resulteerde dat in toegenomen aandacht voor academische vorming en recenter het debat over Bildung. Daarnaast werken universiteiten aan het versterken van hun *career centres*, die een belangrijke rol spelen bij het ondersteunen van studenten bij de overstap naar de arbeidsmarkt.

¹⁶ Door aanvullende toelatingseisen is de instroom in pabo-opleidingen sterk gedaald. Startende leerkrachten basisonderwijs hebben daardoor aanzienlijk minder concurrentie op de arbeidsmarkt. Zie ook Vereniging Hogescholen, analyse instroomontwikkeling 2015/2016, te raadplegen via <http://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/507/original/Analyse_instroom_2015_obv_1-cijfer-HO.pdf?1454921757>

Debatten over de toekomst van de arbeidsmarkt kennen twee dominante benaderingen: aan de ene kant kan het onderwijs worden gezien als leverancier van door de werkgevers geformuleerde behoeften. Aan de andere kant wordt de arbeidsmarkt van de toekomst ook gevormd door de afgestudeerden. Zij zullen zelf ook mede vormgeven aan het werk van de toekomst door innovaties bij bestaande werkgevers in te brengen of door nieuwe bedrijvigheid te starten.^{xiv} Een universiteit doet er dus goed aan zowel rekening te houden met autonome ontwikkelingen op de arbeidsmarkt, als hoe zij beoogt dat haar afgestudeerden zelf een rol spelen bij het aanpassen van hun omgeving.

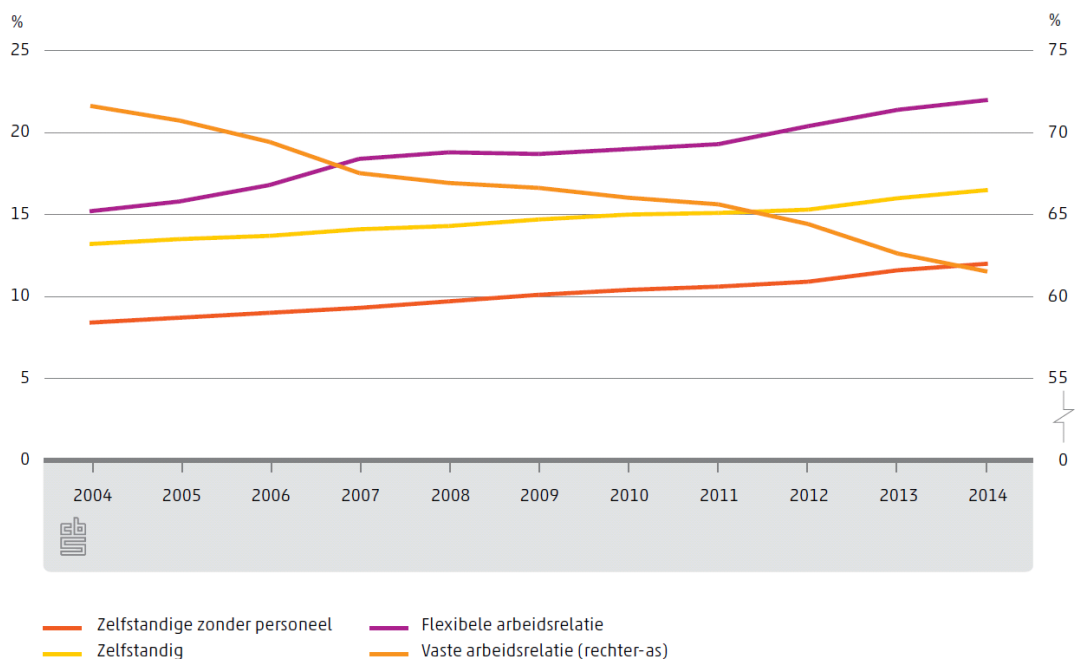
Trends in de arbeidsmarkt voor wo-afgestudeerden

Ook op langere termijn zal het volgen van een universitaire opleiding de beste uitgangspositie op de arbeidsmarkt blijven bieden. In de toekomst zal de vraag naar hoger opgeleiden toenemen, ten koste van de middelbaar opgeleiden. Daarnaast zal de behoefte aan laaggeschoold werk blijven bestaan.^{xv}

In het maatschappelijke debat komen de volgende drie trends op de arbeidsmarkt voor academici naar voren waar universiteiten op in zouden kunnen spelen:

1. Flexibilisering

Steeds minder mensen vinden kort na afstuderen een baan met een aanstelling voor onbepaalde tijd. Tijdelijke contracten komen vaker voor en het aantal zzp-ers neemt toe (figuur 15). Naar verwachting zet flexibilisering van de arbeidsmarkt in de toekomst verder door.^{xvi} Afgestudeerden zullen vaker wisselen van baan of kiezen voor een eigen onderneming. Dat vraagt van hen een groot vermogen zich aan te kunnen passen aan nieuwe omstandigheden en om de kansen die er zijn om hun vaardigheden in te zetten te herkennen. De Sociaal-Economische Raad bepleit daarom aandacht voor leren als mentaliteit in het hoger onderwijs. De raad doelt daarmee op het bijbrengen van een nieuwsgierige houding, het vermogen om te blijven leren. Zo worden studenten in staat gesteld om te gaan met nieuwe situaties waarbij de in de studie opgedane kennis verouderd blijkt.^{xvii}

Figuur 15: Ontwikkeling van type arbeidsrelatie van 2004 tot 2014^{xvi}

2. Technologische ontwikkelingen

Minister Asscher van Sociale Zaken & Werkgelegenheid agendeerde de gevolgen van technologische ontwikkelingen voor de arbeidsmarkt tijdens een speech in 2014.^{xviii} In het bijzonder vroeg hij aandacht voor toenemende robotisering. Sindsdien heeft dit thema op verschillende plekken veel aandacht gekregen. De positie van middelbaar opgeleiden lijkt het meest kwetsbaar.^{xviii} Voor hoger opgeleiden wordt geen massale baanvernietiging voorzien. Wel bestaan daarbij verschillen tussen sectoren.^{xix}

Toch zullen technologische ontwikkelingen ook invloed hebben op het werk van veel academisch opgeleiden. Er bestaan twee hoofdstrategieën hoe daarmee om te gaan. De eerste gaat uit van adaptatie aan de techniek. Robotisering biedt kansen voor iedereen die goed gebruik kan maken van de nieuwe technologische mogelijkheden. De SER vraagt daarom aandacht voor ICT vaardigheden en programmeren in het onderwijs^{xvii}. De tweede strategie richt zich op het versterken van onderscheidend menselijke eigenschappen als empathie en creativiteit. Wie deze kwaliteiten goed beheerst kan immers lastig vervangen worden door een robot.^{xx}

3. Globalisering

Een derde en laatste trend is er één waar universiteiten al volop mee bezig zijn. In 2014 presenteerden de hogescholen en universiteiten een gezamenlijke agenda op internationalisering.^{xxi} Door voortgezette globalisering speelt het werk van academici steeds meer in een internationale context. De Onderwijsraad vond de internationale dimensie in de strategische agenda van minister Bussemaker onderbelicht.^{xxii} Universiteiten kunnen hun studenten op twee manieren uitrusten voor de internationale arbeidsmarkt. Ten eerste door meer studenten buitenlandervaring op te laten doen door de uitgaande mobiliteit te verhogen. Een tweede mogelijkheid vormt *internationalisation at home*. Door buitenlandse studenten naar Nederland te halen kunnen ook hier interculturele competenties ontwikkeld worden. In het advies 'Make it in the Netherlands' deed de SER enkele aanbevelingen om het contact tussen internationale en Nederlandse studenten te versterken. Op die manier leren Nederlandse studenten meer en worden daarnaast de kansen van buitenlandse studenten op de Nederlandse arbeidsmarkt versterkt.^{xxiii}

Vaardigheden van de toekomst

Betekenen grote veranderingen in de arbeidsmarkt van de toekomst dat we nu alles helemaal anders moeten doen? Nee, studenten willen niet alleen een baan in de toekomst, maar ook een jaar na afstuderen. Na het initiële onderwijs zijn er nog diverse mogelijkheden verder te leren, formeel en informeel. De disciplinaire vaardigheden en diepgang blijven juist voor de eerste aansluiting op de arbeidsmarkt van grote waarde, maar hebben een beperkte levensduur. Sommige algemene vaardigheden behouden in alle sectoren ook op langere termijn hun waarde. Het gaat daarbij zowel om numerieke en taalvaardigheid als zogenaemde non-cognitieve vaardigheden.^{xxiv}

Aandacht voor breed inzetbare vaardigheden is niet nieuw, maar sluit nauw aan bij de doelstelling van algemene ontwikkeling van het wetenschappelijk onderwijs. In het debat worden deze wel *21st century skills* genoemd. Het zijn juist deze vaardigheden die een

afgestudeerde helpen om te gaan met onbekende situaties waar de eigen disciplinaire kennis en vaardigheden niet toereikend zijn. Voorbeelden van deze vaardigheden zijn:

- Creativiteit
- Probleemoplossend vermogen
- Communiceren
- Samenwerken
- Metacognitie (leren leren)

Daarnaast wordt in het licht van voorgenoemde trends aandacht gevraagd voor:

- Ondernemerschap
- Interculturele sensitiviteit, inclusief kennis van moderne vreemde talen
- ICT vaardigheden, coderen, of abstracter: *computational thinking*^{xxv}

In het responderen op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt zouden opleidingen er goed aan doen een duidelijk onderscheid aan te brengen tussen de nabije toekomst, die in de gaten gehouden kan worden door contact met alumni en met het afnemend werkveld, en de trends op de langere termijn waar je studenten op kunt voorbereiden door hen (bewuster) een aantal breed toepasbare vaardigheden laten ontwikkelen.

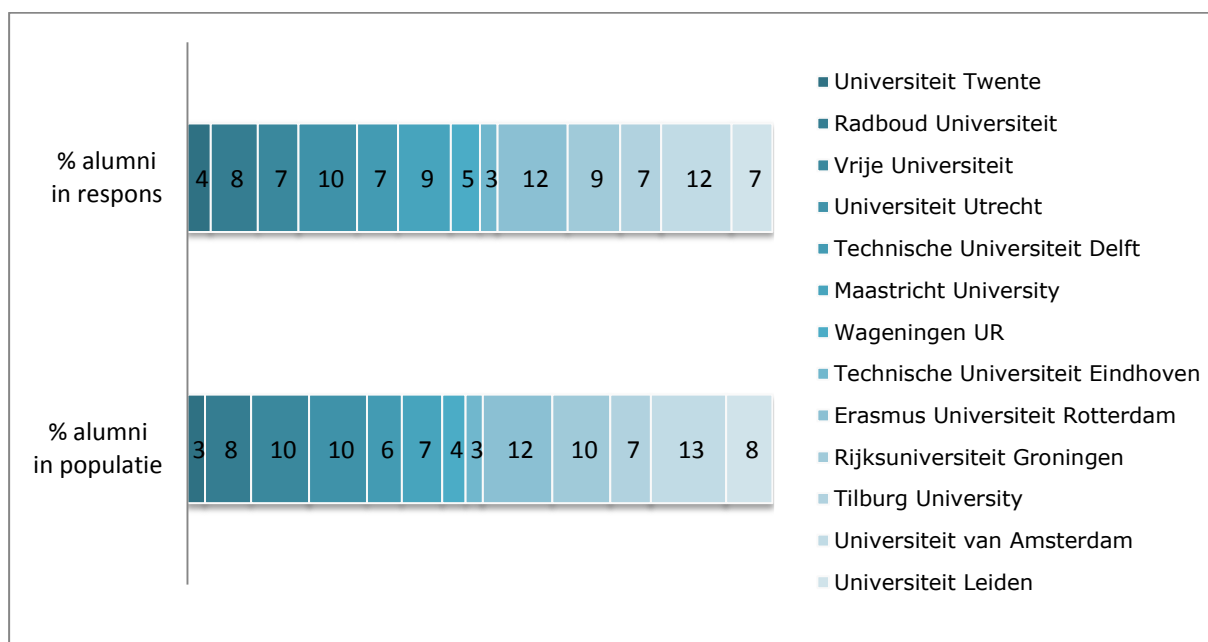
| STATISTISCHE BIJLAGE |

Opzet

De Nationale Alumni Enquête (NAE, voorheen WO-Monitor) wordt tweejaarlijks afgenomen onder de afgestudeerden van de ruim 800 masteropleidingen aan de Nederlandse (bekostigde) universiteiten. Aan hen wordt gevraagd hoe ze de gevolgde master-opleiding hebben ervaren, of en in welke mate de opleiding heeft bijgedragen aan hun competentie om op de arbeidsmarkt te starten en welke positie ingenomen wordt op die arbeidsmarkt.

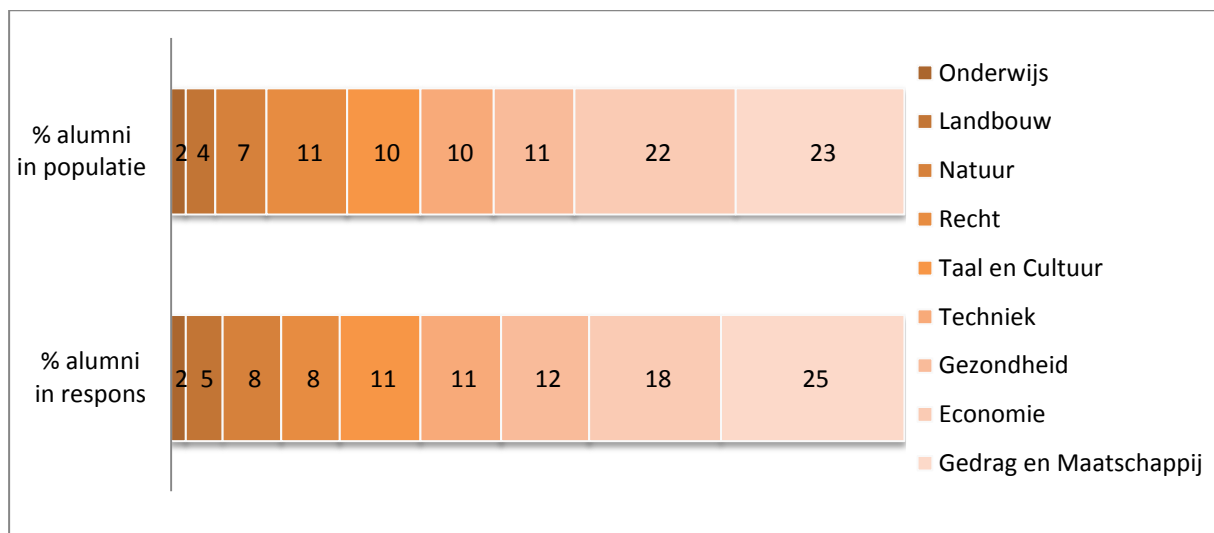
Voor NAE 2015 werden 37.962 master-alumni uitgenodigd deel te nemen. Het ging hierbij om afgestudeerden die in de periode 2013-2014 een masteropleiding¹⁷ afrondden. Het merendeel van de alumni voltooide een voltijdse opleiding (96%); een klein deel rondde de opleiding in deeltijd af (4%). Deze groep afgestudeerden was op het moment van bevragen (eind 2015) ongeveer anderhalf jaar afgestudeerd. 8.140 geretourneerde vragenlijsten konden gebruikt worden analyse; dit is 21,4% van het totale aantal genodigden.

Uit de geretourneerde vragenlijsten blijkt dat de respons per universiteit een redelijk goede representatie is: het aandeel respondenten komt ongeveer overeen met het aandeel gediplomeerden ten opzichte van de totale (onderzoeks)populatie (zie onderstaande figuur). De VSNU past geen weging toe op de uitkomsten.

In de data zijn enkele HOOP-gebieden iets over- of ondervertegenwoordigd (zie onderstaande figuur). Er is sprake van een lichte ondervertegenwoordiging van het HOOP-gebied Economie (22% in populatie, 18% in respons) en HOOP-gebied Rechten (11% in populatie, 8% in respons) en een kleine oververtegenwoordiging van HOOP-gebied Gedrag en Maatschappij (23% in populatie, 25% in respons). De VSNU past geen weging toe op de uitkomsten.

¹⁷ NB: een klein deel van de respondenten (n = 113) rondde in de genoemde periode een doctoraalopleiding af. Deze respondenten zijn gewoon meegenomen in de analyses.

Uitkomsten

De VSNU publiceert op hoofdlijnen over landelijke resultaten. De universiteiten zijn zelf verantwoordelijk voor een presentatie van gegevens van de eigen universiteit/opleidingen.

Daarbij moet worden opgemerkt: een kenmerk van masteropleidingen is dat het vaak kleine opleidingen met weinig afgestudeerden zijn. Overzichten per opleiding zijn lang niet altijd mogelijk vanwege een te kleine N.

De vragenlijst van het onderzoek komt in hoge mate overeen met de vragen die gesteld worden in de (jaarlijkse) HBO-Monitor. De verzamelde data uit het onderzoek worden beschikbaar gesteld aan ROA, ten behoeve van de rapportage "Schoolverlaters tussen onderzoek en arbeidsmarkt".

Uitkomsten worden op opleidingsniveau beschikbaar gesteld aan de studiekeuzeinformatie- database, die wordt beheerd door Studiekeuze123. Hierin wordt op opleidingsniveau/type informatie opgenomen over werkzaam/werkloos, soort aanstelling, aantal werkzame uren per week, functieniveau, functierichting, maanden tussen afstuderen en eerste baan, maandloon op basis van reguliere baan.

Voor onderzoekers wordt op verzoek de data beschikbaar gesteld in DANS (Data Archiving and Networked Services), een toegang tot digitale onderzoeksgegevens. DANS is een instituut van KNAW en NWO (<http://www.dans.knaw.nl/nl>)

Bachelors

In de WO Monitor / National Studenten Enquête worden alleen master-gediplomeerden bevroegd. Eerdere jaren hebben sommige universiteiten er voor gekozen om ook de bachelor-alumni te bevroeden, maar de respons hierop was bijzonder klein. Reden van die lage respons was dat de meerderheid van de respondenten aangaf verder te studeren aan een master, of even een tussenjaar te hebben genomen om daarna verder te studeren¹⁸. Vandaar dat universiteiten het onderzoek naar bachelor-alumni niet langer uitvoeren.

¹⁸ Op basis van de landelijke gegevensset 1cijferHO, blijkt het percentage afgestudeerde bachelor studenten dat door ging naar een masteropleiding zo'n 84% is

Gehanteerde definities/classificaties

Aantal maanden tot eerste baan	<p>De respondent is gevraagd: "hoeveel maanden zaten er tussen uw afstudeerdatum en uw eerste betaalde baan?". Dit representeert niet de zoektocht naar een baan, maar sec het gegeven: hoeveel maanden duurde het voordat een afgestudeerde daadwerkelijk aan een baan begon?</p>
Bruto Maandloon	<p>Het bruto maandinkomen op basis van de reguliere baan. Er wordt hierbij uitgegaan van een rekenkundig gemiddelde. Wanneer een respondent "0" heeft ingevuld bij "aantal uren werkzaam per week" en/of bij "brutomaandloon" is deze niet meegenomen in deze berekening.</p> <p>Het Maandloon is op twee manieren weergegeven:</p> <ul style="list-style-type: none">- Maandloon gewerkte uren, op basis van het gewerkte aantal uren zoals door de respondent wordt aangegeven;- Maandloon als Fulltime aanstelling, op basis van een calculatie, gebaseerd op de geconstrueerde variabele Uurloon (zie hieronder), vermenigvuldigd met 40 uur. Dit om een vergelijking met bijvoorbeeld advertentieteksten mogelijk te maken.
Bruto Uurloon	<p>Het bruto uurloon betreft het bruto maandinkomen in de reguliere baan gedeeld door het aantal arbeidsuren per week in de reguliere baan, vermenigvuldigd met de factor 12/52. Inkomsten en arbeidsuren uit eventuele nevenfuncties worden hierin niet meegenomen. De cijfers van zowel HBO als WO zijn gebaseerd op gemiddelden. In overleg met ROA, welke voor het HBO de dataset schoont en oplevert, heeft in het WO dezelfde opschoning plaatsgehad.</p>
Reguliere baan	<p>De reguliere baan is de functie die door de respondenten wordt benoemd als de baan waarop ze diverse vragen beantwoorden over type baan, bedrijfsgrootte, als ook gevraagde opleidingsniveau voor deze baan e.d.</p>
HOOP-gebied	<p>De indeling naar HOOP-gebied (ook wel: CROHO-indeling) is de indeling die door o.a. VSNU en ministerie OCW wordt gebruikt om onderwijssectoren te beschrijven. Voor de masteropleidingen betreft het de sectoren: Landbouw, Natuur, Techniek, Gezondheid. Economie, Recht, G&M (Gedrag & Maatschappij), T&C (Taal & Cultuur), Onderwijs (i.c. Universitaire lerarenopleidingen). Het HOOP-gebied Sectoroverstijgend komt bij de masteropleidingen (nog) niet voor.</p>
Beroepsbevolking	<p>Tot de beroepsbevolking behoren degenen die in de leeftijd zijn tussen 15 en 65 jaar. Degenen die aangeven "student" te zijn, worden niet meegeteld bij de beroepsbevolking. Dit is conform de definitie zoals die door CBS voor internationale statistieken tot voor kort werd gebruikt (zie ook: https://www.cbs.nl/nl-nl/onze-diensten/methoden/begrippen?tab=b#id=beroepsbevolking). CBS hanteert per 2015 een herziene definitie voor</p>

beroepsbevolking en werkloosheid welke aansluit bij de definitie van de International Labour Organisation (ILO). In deze publicatie gebruikt de VSNU deze definitie niet. De getoonde resultaten kunnen op verzoek ook met de nieuwe definitie gegenereerd worden.

Werkzame beroepsbevolking

De werkzame beroepsbevolking bestaat uit degenen die behoren tot de beroepsbevolking (zie hierboven) én die tenminste 12 uur per week werk hebben. Let wel: de cijfers van 2014 in het HBO hanteren de nieuwe CBS definitie welke uitgaat van een baan van minimaal 1 uur per week.

Werkloze beroepsbevolking

De werkloze beroepsbevolking bestaat uit degenen die behoren tot de beroepsbevolking (zie hierboven) én die op zoek zijn naar betaald werk.

Werkzaam in eigen richting

De respondent is gevraagd: "welke opleidingsrichting werd door uw werkgever voor deze functie vereist?" en kon hier antwoorden: - uitsluitend eigen richting; - mijn eigen of verwante richting; - een geheel andere richting; - geen specifieke richting. De inschatting die hier gemaakt werd, is een inschatting door de respondent zelf.

Werkzaam in richting verwant aan opleiding = "uitsluitend eigen richting" en "mijn eigen of verwante richting";
Werkzaam in richting niet aansluitend op opleiding = "een geheel andere richting", "geen specifieke richting".

Werkzaam op niveau

De respondent is gevraagd: "welk opleidingsniveau werd door uw werkgever voor deze functie minimaal vereist?". De inschatting van het niveau waarop men werkzaam is, wordt door de respondent zelf gemaakt.

Functie minimaal wo-niveau = WO gepromoveerd, WO met postdoctorale opleiding, WO Master, WO Bachelor;
Functie lager dan wo-niveau = alle andere niveaus incl. onbekend/weet niet.

| REFERENTIES |

ⁱ Centraal Bureau voor de Statistiek CBS statline, tabel Arbeidsdeelname; kerncijfers 12-uursgrens. <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=71738NED&D1=22,26&D2=0&D3=0&D4=0-4,10&D5=30-31,36,41,44,46,51,54,59-60&HDR=T,G4&STB=G2,G1,G3&VW=T>. Geraadpleegd op 13 mei 2016.

ⁱⁱ Centraal Bureau voor de Statistiek CBS statline, tabel Arbeidsdeelname; onderwijsniveau. <http://statline.cbs.nl/Statweb/publication/?DM=SLNL&PA=83031ned&D1=4-5&D2=0&D3=0&D4=0,4,6-7,9-14&D5=I&HDR=G4&STB=G1,G2,T,G3&VW=T>. Geraadpleegd op 13 mei 2016.

ⁱⁱⁱ Centraal Bureau voor de Statistiek. Jaarrapport 2014 Landelijke Jeugdmonitor. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

^{iv} Factsheet HBO-monitor 2014 http://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/152/original/Factsheet_HBO-Monitor_2014.pdf?1438942330.

ROA (2015), *Kerncijfers schoolverlatersonderzoek*. <http://roastatistics.maastrichtuniversity.nl/SISOnline/Home.aspx> Geraadpleegd op 20 mei 2016

^v CBS (2016), *Inflatie in 2015 de laagste na 1987*. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2016/01/inflatie-in-2015-de-laagste-na-1987>. Geraadpleegd op 18 mei 2016

^{vi} Van der Werff en Berkhout (2015) - *Studie & Werk 2015*. SEO Economisch onderzoek in opdracht van Elsevier.

^{vii} Factsheet HBO-monitor 2013 http://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/153/original/Factsheet_HBO-monitor_2013.pdf?1438942344 Geraadpleegd op 18 mei 2016

^{viii} OECD (2015), *Education at a Glance 2015: OECD Indicators*, OECD Publishing. <http://dx.doi.org/10.1787/eag-2015-en>.

^{ix} Allen, J. and Van der Velden, R. (2011), *The Flexible Professional in the Knowledge Society: New Challenges for Higher Education*, Higher Education Dynamics, 35. Dordrecht, Heidelberg, London, New York: Springer. Aangevuld met gegevens uit de Reflex studie door Jim Allen en Rolf van der Velden, ROA Maastricht.

^x Eurobarometer (2010). *Employers' perception of graduate employability*, The Gallup Organisation: Flash EB Series 304.

^{xi} Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt (2015), *De arbeidsmarkt naar opleiding en beroep tot 2020*. ROA: Maastricht.

^{xii} Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (2013), *Naar een lerende economie. Investeren in het verdienvermogen van Nederland*. Den Haag/Amsterdam: WRR/Amsterdam University Press.

^{xiii} Platform Onderwijs2032 (2016), *Ons onderwijs2032. Eindadvies*.

^{xiv} Voor een uitgebreide analyse van de twee benaderingen, zie: WRR (2013), *Naar een lerende economie*. p. 267 e.v.

^{xv} Sociaal-Economische Raad (2015), *Hoe leren wij in de toekomst? Verslag van de SER-dialoogbijeenkomsten over leren in de toekomst*. P. 13

Centraal Planbureau (2015) *Policy Brief: Baanpolarisatie in Nederland*.

^{xvi} CBS & TNO (2015), *Dynamiek op de Nederlandse arbeidsmarkt: De focus op flexibilisering*.

^{xvii} SER (2015), *Leren in het hoger onderwijs van de toekomst. Advies over de strategische agenda hoger onderwijs 2015 – 2025*.

^{xviii} <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/toespraken/2014/09/29/robotisering-kansen-voor-morgen-toespraak-van-minister-asscher-tijdens-het-szw-congres-op-29-9-2014>

^{xix} BBC (2015), *Will a robot take your job?* <http://www.bbc.com/news/technology-34066941>, Geraadpleegd op 18 mei 2016

^{xx} Thomas, C. (2015), *Anders dan zij. Onderwijs voor een robotsamenleving*. In: Went, Kremer & Knotterus (2015), *De robot de baas. De toekomst van werk in het Tweede Machinetijdperk*. P 155-168. . Den Haag/Amsterdam: WRR/Amsterdam University Press.

^{xxi} VH & VSNU (2014), *Gezamenlijke visie internationaal*. <http://www.vsnu.nl/files/documenten/Domeinen/Internationaal/Notitie%20Visie%20Internationaal%20definitief.pdf> Geraadpleegd op 18 mei 2016.

^{xxii} Onderwijsraad (2015), *Advies strategische agenda hoger onderwijs en onderzoek 2015-2025*.

^{xxiii} SER (2013), *Make it in the Netherlands!* https://www.ser.nl/~media/db_adviezen/2010_2019/2013/make-it-in-the-netherlands.ashx Geraadpleegd op 18 mei 2016.

^{xxiv} OECD (2014) *Fostering and measuring Skills: improving cognitive and non-cognitive skills to promote lifetime success*.

Zie daarnaast ook: WRR (2013), *Naar een lerende economie*, p. 271 e.v.

^{xxv} Seely Brown, J. (2015) *Cultivating the entrepreneurial learner of the 21st century* <http://www.johnseelybrown.com/el.pdf>, geraadpleegd op 18 mei 2016